GAZETA LWOWSKA.

We Srodę **Nro. 137.** 9. Września 1818.

Obraz polityczny różnych Państw w miesiącu Lipcu 1818.

Austryia. NN. Cesarstwo Ichmość znaydowali się w ciągu tego miesiąca w Baden, i używali tamecznych kąpieli, z naypożądańszym skutkiem. N. Cesarz Jegomość zieżdżał niekiedy do Stolicy aby dawał posłuchanie. — Syn Arcy-Xiężniczki Maryi Ludwiki Xiężny Parmeńskiey, i t. d. mianowany przez Patent Cesarski Xiążęciem Reichsztadt, z właściwym herbem, i rangą bezpośrednią po Xiążętach krwi i Arcyxiążętach Austryiackich. — Małżonka Arcy-Xiążęcia Karola, Arcy-Xiężna Henryietta powiła szczęśliwie Xiążęcia. — Zaczęło się iuż losowanie na dawnieyszy dług Stanu, podzielony na rzędy. — Płata poczty tak zwaney dyliżansowey zmnieyszona; równie iak i ceny tabaki i tiutiunu, które w monecie konwencyyney płacone bydź maią. Handel wodami mineralnemi wolny bez opłaty ceł w całey Monarchii wraz z Węgrami i Ziemią Siedmiogrodzką. — Pewna liczba dóbr skarbowych w Austryi, Czechach i Galicyi wystawione są na przedaż publiczną. Nabywcy składać maią cenę kupna w monecie konwencyyney. — Ze znakomitszych Cudzoziemców widział Wiedeń tego miesiąca w murach swoich Xiążęcia Modeny. — W Tyrolu uważaią od nieiakiego czasu z wielką obawą, uderzaiące w oczy wzrastanie brył lodowych i ich posuwanie się naprzód. Doniesziono z Botzen, że w krótszym czasie iak w przeciągu ćwierci roku, bo od d. 6go Maia do 20. Lipca, iedna bryła lodowa na dolinie Seldneńskiey posuwała się tak dalece, iż na każdy dzień prawie o sążeń na przód postępowła. Posuwanie się tych brył iest tak gwałtowne, że nacisniona niemi pokrywa łąk zwiia się nakształt kory drzewowey u spodu owych brył, i z niemi posuwa się daley; a niewiedzą sposobu zapobieżenia niebezpieczeństwu.

Turcya. Oto iest wszystko, co w tem Państwie wydarzyło się tego miesiąca: Dwa pożary w Konstantynopolu z których ieden był tak wielki, iż sam W. Sułtan chcąc ratować dóm Muftego, musiał się wystawić na niebezpieczeństwo, i kilka wypadków zarazy morowéy — nakoniec kilka głów buntowniczych poprzybiiano na bramie Seraiu.

Niemcy, W Göttyndze zaszły były niepokoie między tamecznymi studentami i mieszczanami, które pomnożyły się, gdy nadciągnęło woysko do zakończenia tych sporów. Wszyscy prawie studenci których było 1200, wyruszyli z miasta. Kraiowcy iako to Hannowerscy, Brunszwiccy i Hesscy popowracali wprawdzie nazad do Göttyngi w skutek zaostrzonych rozkazów Rządowych, ale blisko połowa rozproszyła się i udała się do innych Akademii. Która strona miała w tym sporze prawo po sobie, okaże skutek śledztwa iuż rozpoczętego. — W Saxonii popełniali wielkie bezprawia marzyciele religiyni, których uważać można za nasladowców sekty Pöschlowskiey, i wściekłość swoią wywarli na iednym nieszczęśliwym człowieku. Kilkunastu członków tey sekty uwięziono, ale przecież obawiaią się ieszcze dalszych iey zdrożności.

W. Brytaniia. Królowa niebezpiecznie chora. Ma puchlinę i chociaż dobry stan fizyczny utrzymuie ią ieszcze przy życiu, chociaż nawet pokazuią się czasami znaki polepszenia, przecież zważaiąc niebezpieczność tey choroby, i podeszły wiek tey Monarchini, wypada raczey życzyć Jey polepszenia zdrowia, aniżeli spodziewać się tego. Wybory Westminsterskie po długich sporach ukończyły się nareszcie podług życzenia strony oppozycyyney. Także i w innych częściach Państwa Angielskiego, zachodziły z tey okoliczności krwawe sceny; teraz zaś ukończone są wybory według życzenia Rządu, i zdaie się, że strona oppozycyyna, nie bardzo wzmocnioną została. — Admiralicyia, nakazała wszystkim dowodcom okrętów Angielskich, aby zabierali wszelkie okręty uzbroione, któreby rabowały okręty Angielskie lub ich ładunki, tudzież aby ie do którego portu Królestwa połączonego, lub iego osad zaprowadzić kazali, a to celem ukarania według praw dowodców i maytków takowych okrętów korsarskich.

Francyia. Wyszło ważne rozporządzenie Królewskie tyczące się woyskowey hirarchii i posuwania się na wyższe stopnie. Opiewa o stopniowem następstwie w woysku, o urządzeniu gwardyi, artyleryi piechoty, i t. d. Król zachowuie sobie mieysca na które sam obierać może, zwyczaynie iedną trzecią część, ale przy niektórych także dwie trzecie

części; reszta rozdawanych będzie ściśle według lat służby. We wszystkich rangach iest niezmiennym prawidłem, że chcący wyżey bydź posuniętym, musi zostaiąc w stopniu poprzedzaiącym, wysłużyć czas prawny (2 lub 4 lata). — Odkryto spisek, nazwany spiskiem białym, ponieważ uknowanym ma bydź przez Jakobinów czyli ultrarojalistów, (nazywaią tak owe stronnictwo, którego członki są większemi ieszcze rojalistami, od samego Króla, i chcą przywrócić Konstytucyię z roku 1787.). Wiele ieszcze ciemnoty i sprzeczności zachodzi względem właściwego celu tego spisku, względem planu spiskowych, i środków wykonawczych — (o których twierdzą że były bardzo słabe) równie, iak i o rozkrzewieniu się owego spisku. Rozpoczęty process Sądowy, położy koniec tym wszystkim wątpliwościom. Jenerałowce Chapdelaine i Canuel byli Naczelnicy w woynie Wandeyskiey, uważani są za hersztów. Mniemano że Canuel był uciekł, własnie gdy niespodzianie stawił się przed Sądem, dla skarzenia przeciwko Pułkownikowi Fabvierowi, który będąc Adjutantem Marszałka Marmonta, wysłanego w roku przeszłym od Króla do Lugdunu dla uspokoienia Prowincyy południowych, postępki Jenerała Canuela iako Dowodcy Lugduńskiego niezmiernie ganił. Jenerał ten zostaie teraz uwięziony.

Hiszpania. Rząd czynił propozycyie Mocarstwom sprzymierzonym do ostatecznego zagodzenia sporów zachodzących między Hiszpaniią a osadami. Zasady tych propozycyy są następuiące: równe prawa dla Poddanych Hiszpańsko-Amerykańskich, z Europeyskimi, zniesienie wielu ograniczeń handlowych, i powszechna amnestyia.

Prussy. Król powrócił do Stolicy z podroży przedsięwziętey do Petersburga. — Prussy pospieszaią z warowaniem kilkunastu twierdz dla zasłonienia Niemiec. Te są: Minden, Saarlouis, Luxemburg, Jülich, Wezel, Kolonia i Koblencya. — Akwizgran posiada iako spuściznę Cesarza Karola Wielkiego rozmaite wysoko cenione relikwie Świętych, które Ludowi co siedm lat wystawiane bywaią dla uczczenia ich. Nazywaią to uroczystem obchodem świętości; odbywano go w Lipcu r. b., przyczem było nadzwyczayne mnostwo ludzi, większe niż bywa zwyczaynie w czasie podobnych obchodów.

Daniia. Król z Rodziną powroci do Kopenhagi z podróży przedsięwziętey do Prowincyy.

Szwecyia. Król zakończył Seym w Sztokolmie i zamyśla poiechać do Norwegii.

Niderlandy. Xiężna Oranii, W. Xiężniczka Rossyyska, powiła Syna. — Rząd zatrudniony, kończeniem warowni twierdz położonych nad Szeldą. Nayważnieyszemi są: Herzogenbusch, Dinant i Arlon. Xiąże Wellington wygrał sprawę przeciw P. Buscherowi redaktorowi dziennika Flandryi wschodniey i zachodniey.

Szwayearyia. Seym rozpoczęty. — Walliserlandya ucierpiała wiele szkody przez zerwanie ieziora Bagnerskiego. — W Genewie, dało kilku fanatyków złe przykłady szału religiynego.

Państwa Za-Europeyskie. „Woyna starego Świata przeciw nowemu!" Taki odgłos w Ameryce północnéy i południowey w Anglii i w Hiszpanii. Wolni Amerykanie rozpoczęli woynę uczynkiem (de facto) bez żadnego poprzedniego oświadczenia. Jenerał ich Jakson wkroczył do Florydy od dawna iabłko niezgody między Ameryką i Hiszpaniią) zaiął Pensakolę w prawdzie bez wylewu krwi ale przecież przez gwałt, po czem zdobył także zamek Barancas po trzydniowym szturmie. Jeżeli się Amerykanie północni w Pensakoli utrzymaią, to oprócz licznych własnych portów, maią ieszcze ieden przedziwny w odnodze morskiey Mexykańskiey; korzyść, którey im Anglicy zazdroszczą; dla tego też nabrali tonu, co zapewne, pociągnie za sobą dalsze skutki. — W Panstwie Chiliyskiem poniósł Jenerał Osorio wielką klęskę od powstańców, i zamiast zaięcia Stolicy St. Jago (iak sobie pochlebiał) po szczęśliwie stoczonéy bitwie, musiał nakoniec kontent bydź że mógł z pareset ludzmi uyść rzezi i niewoli. — W Wenecueli przeciwnie, Hiszpanie utrzymuią przewagę. Zdobyli Kalabozo. Mówią że umarł Jenerał powstańców Boliwar.

Rossyia.

(*Dokończenie.*)

10. Rossyyskie Tamożnie i Zastawy będą równie donosiły Jenerał-Majorowi Langowi o towarach do Królestwa Polskiego i tranzytach przez nie z Rossyi przechodzących, z dokładnem oznaczeniem gatunku i ilości tych towarów, i iak wiele wzięto poszlin.

11. Z takowych doniesień Jenerał-Major Lang, ułożywszy inż ogólny miesięczny szczegółowy rapport, wysyła do P. Ministra skarbu, iżby ten rapport mógł służyć do prawdzenia czyli za kontrolę doniesień, odbieranych w Ministeryium skarbu do Tamożni i Zastaw.

12. Polskie Komory i Przykomórki będą także przysyłały Jenerał-Majorowi Langowi szczegółowe wiadomości, dokąd towary z Ros-

ayyskiey granicy wychodzą i dokąd się mianowicie z Królestwa Polskiego za granicę wyprowadzaią. Z czego można będzie widzieć stan Rossyyskiego handlu ze środkową częścią Europy, i prawdziwy iego kierunek. Nakoniec:

13. P. Minister skarbu Cesarstwa Rossyyskiego równie iak i Rząd Królestwa Polskiego, otrzymaią razem z tem rozkaz względem niezwłócznego przywiedzenia do skutku tego wszystkiego, co w ninieyszey Instrukcyi do rozrządzenia i władzy z nich każdego należy.

Załączony etat liczony iest na srebro, i opłata Oficyalistom naznaczona miesięcznie, wynosi na miesiąc rubli 328 śrebr. Urzędnicy do Kancellaryi Jenerała-Majora Langa naznaczeni są: Sekretarz, Kollegialny Sekretarz Micewicz; Buchalter 9tey klassy Kriwinków; Pomocnik Sekretarza, 14 klassy Kakujew; Pomocnik Buchaltera, Kollegialny Rejestrator Dmitrjew; Urzędnicy do szczególnych poleceń: Assessor kollegialny Szyszkin i odstawny Rotmistrz Kursel.

Na Instrukcyi i Etacie własną Jego Cesarskiey Mości ręką, dnia 17. Kwietnia 1818 roku podpisano tak:

Ma bydź podług tego

(Podpisano) Alexander.

Niedawno przybył do Petersburga wezwany z Anglii kwakier Daniel Wheeler, człowiek wyszczególniaiący się obyczaynością religiynym sposobem myślenia, i znaiomością gospodarstwa wieyskiego, który trudnić się będzie osuszaniem i uprawą bagnisk otaczaiących stolicę i rznięciem torfu nieużywanego ieszcze dotychczas. N. Cesarz Jegomość nie tylko pochwalił przedsięwzięcia Daniela Wheelera, lecz nadto wyznaczył mu roczney pensyi po 500 funtów szterlingów, tudzież 25000 rubli na opędzenie pierwszych kosztów roboty, oddział piioniierów do kopania rowów, i t. d. Szczególnieyszą pieczołowitość nad tem dziełem poruczył N. Cesarz Jegomość Ministrowi spraw wewnętrznych P. Kosodewławowi, i Ministrowi oświaty narodowey, Xięciu Golicinowi. Należy spodziewać się, że to przedsięwzięcie naylepszym skutkiem uwieńczone zostanie, ponieważ ci Ministrowie tak przez znaiomość rzeczy, iako też przez osobistą przyiaźń i zgodność w swym religiynym sposobie myślenia ziednoczą się w łożeniu sił swoich na popieranie zamiaru wszelkiemi sposobami.

Królestwo Polskie.

Od dnia 23go do 29go Sierpnia przedawano na targach w Warszawie i na Pradze, korzec pszenicy po 35 do 40 ZP.; Żyta, po 24 do 25 ZP.; Jęczmienia, po 16 1/2 do 18 ZP.; Owsa, po 10 do 14 ZP.; Grochu, po 13 do 14 Zp.

Rozmaite rzeczy.

Oto iest dokończenie (przerwanego w numerze 135 gazety naszey) wyiątku z podróży P. Swinina, Obywatela Rossyyskiego przez Amerykę półnoeną.

Naygodnieyszym uwagi, i co do budowy naybardziey uderzaiącym, iest most nad rzeką Szuylkill, niedaleko Filadelfii, postawiony w roku 1811; zbudowany iest z drzewa i składa się z iednego tylko łuka, maiącego 340 stop długości.

W Ameryce północney nie ma zatapiaiących się filozofów i odznaczaiących się uczonych; lecz za to potrzeba zadziwiać się nad iaśnem poznaniem, z iakiem nie ieden mieszkaniec pospolity sądzi o przedmiotach trudnych i zawiłych. Syn kupca naybogatszego chodzi do iedneyże szkoły ze synem nayuboższego naiemnika. Każdy uczy się jeografii, osobliwie ściągaiącey się do Oyczyzny iego; każdy zna pierwsze prawidła matematyki; każdy posiada nieiaką ogolną znaiomość innych wiadomości; i dla tego też każdy włościanin ma akuratne poięcie o zaćmieniach Słońca i Xiężyca, o planetach, etc., i sądzi o nich rozumnie. Nie wiedzą tam nic wcale o osobney edukacyi domowey; bo wszystkie dzieci uczęszczaią do szkół publicznych.

W Zjednoczonych Stanach czytaią bardzo wiele, a drukarnie są w ustawicznym ruchu. Przedrukowaią natychmiast wszystkie nowe dzieła wychodzące w Anglii; nadto zaś wychodzi w Filadelfii, w Nowym-Yorku i w Bostonie mnóstwo pism czasowych, ozdobionych troskliwie rycinami, i wielki odbyt maiących. W każdem mieście wychodzi ich drukiem po kilkanaście; iak n. p. w Nowym-Yorku, 19 gazet rozmaitych, z których co dzień wydaią z rana po pięć, i tyleż wieczorem. Toż samo w Bostonie i Filadelfii. Wszystkie stany tameczne czytaią pilnie gazety; każdego bowiem interessuią stosunki handlowe będące w nierozdzielnym związku ze stosunkami politycznemi, a każdy obywatel pragnie mieć dokładnieyszą wiadomość o toku interessów Stanu, ponieważ przez swoie prawo głosowania ma udział do zawiadowania Państwem.

Po wszystkich wielkich miastach znayduią się publiczne bibliioteki, między któremi bibliioteka w Filadelfii 100,000 tomów liczy. Nie tak bardzo wyszczególnili się ieszcze Amerykanie w kunsztach nadobnych; iednakowoż mogą pochlubić się kilkoma celuiącymi mala-

)(2

rzami, iako to Westem, Trumbullem i Stuartem.

Znakomitą rollę graią w Ameryce północney statki parowe. Nadzwyczayna szybkość żeglugi, wielka wygoda, a zresztą też i nowość ziawiska, uczyniły ich nayprzyiemnieyszym środkiem do odbywania podróży, tak dalece, że n. p. między Nowym-Yorkiem, Albany, i Filadelfiią, wozy pocztowe podczas lata prawie zupełnie bez użytku stoią. Te statki odbywaią żeglugę między pomienionemi miastami po trzy razy na tydzień tam i nazad; przyymnią wszędzie podróżnych, gdzie tylko napotkaią ich w ciągu żeglugi swoiey, a za każdym razem prowadzą naymniey po 100 podróżnych. Budowa takowego statku parowego iest bardzo uderzaiąca. Ma ón 120 stóp długości a 28 stop szerokości. Wewnętrzna przestrzeń dzieli się na połowy, z których iedna przeznaczona iest dla mężczyzn, a druga dla kobiet. Bok urządzony dla mężczyzn składa się z dwóch izb przestronych, w których znayduie się 104 szaf ustawionych przy ścianach do około i służących oraz za łóżka. W każdey takowey szafie iest miękka pościel, wierszadło na suknie i wszystko, co do wygody należy. Bok przeznaczony dla kobiet, obeymuie także dwie izby przestrone, to iest, iedną sypialną z szesnastoma szafami i ośmiu łożkami, drugą zaś iadalną, w którey iednakowoż stoi dwadzieścia szaf z łożkami, i dziesięć łożek do około przy ścianach. Na teyże samey stronie, iest ieszcze pokóy do ubierania się i cukiernia (buffet). Na przodzie statku znayduią się pokoie dla Kapitana, Kancelaryia, pomieszkanie dla inżyniera i dla osady okrętowey. Kuchnia godna iest uwagi tak dla ochędoztwa iako też i dla urządzenia swoiego. Gotuią i pieką w niey wszystko za pomocą pary, co dzień dla osób niemal 150. Uderza przytem porządek, równie iak i ozdobność wszystkich sprzętów. Wszędzie widać srebro, bronz, zwierciadła, czerwone drzewo (mahoń); i nie ma prawie nic takowego, czegoby na takim okręcie zabraknąć mogło samemu nawet naybardziey rozpieszczonemu rozkosznisiowi; dostanie tam albowiem wina naywyśmienitszego, łakotek wszelkiego rodzaiu, lodów podczas upału letniego i t. d.

Płynąc na rzece Hudson koło Nowego-Yorku, ciekawy byłem wiedzieć, iak wielkim był cały ładunek statku, a na zapytanie moie dowiedziałem się, że złożony był z ośmu wielkich bryk ładownych, z dwudziestu dziewięciu koni, ze sta sześciu ludzi i z mnóstwa tłomoków. Takowe statki pożyteczne są wielce na rzekach bardzo głębokich szerokich i bystrych, na których mostów budawać nie można. U okrętów przeznaczónych do żeglugi na rzekach, które niekiedy lodem pokryte bywaią, urządzone są na przodzie machiny, które lod rozbiiaią tak, że same okręty toruią sobie drogę przez lody.

Nowy wynalazek.

P. Laennec lekarz przy szpitalu Necker w Paryżu przełożył Akademii wiadomości nowy sposób uważania chorob serca i pluc. Z głosu, z oddechu, z charczenia i z bicia serca, których naymnieyszą odmianę wskazywać mu ma rurka słuchalna, wnosi ón o stanie owych organów, o ich chorobach, tudzież o wielkości i pełności wrzodów.

Przyiechali do Lwowa od dnia 3go do 7go Września.

JW. Bernhard Franciszek C. K. Radca Guberniialny i Kawaler orderowy, z Wiednia. — W. Brzozowski Piotr, z Rossyi. — W. Białobrzeski, z Przemyśla. — W. Drużbacki Joachim, z Lubienia. — JW. Dzieduszycki Hrabia, z Złoczowa. — W. Romar Kanty, z Sambora. — JW. Kalinowski Hrabia C. Rossyyski Jenerał-Major i Kawaler, z Bardyiowa. — W. Klityński Jan, z Rossyi. — JW. Łosiowa Rozaliia Hrabina, z Lubienia. — W. Makowcki Jędrzey, z Tarnowa. — P. Prager Obywatel i Kapitan Milicyi Lwowskiey, z Wiednia — JW. Potocka Rozyna Hrabina, W. Przędziecki Józef i W. Roliński Józef, z Rossyi. — JO. Rostowski Mikołay Xiążę, z Wiednia. — W. Starorypiński, W. Talko Woyciech, i W. Tański Porucznik Rossyyski, z Rossyi. — W. Zaiączkowski Kaietan, z Przemyśla.

Wyiechali ze Lwowa od dnia 1go do 7go Września.

W. Anenków pensyionowany Pułkownik Rossyyski, do Rossyi. — W. Bogucki Kazimierz, do Krakowa. — JW. Dulski Hrabia, do Tarnopola. — JW. Dzieduszycki Kaietan Hrabia, do Złoczowa. — W. Głowacki, do Brzeżan. — W. Jusznowski C. Ross. Radca kollegiialny, do Rossyi. — P. Jakubowicz kupiec, do Krakowa. — W. Kapliński, do Polski. — JW. Komorowski Ignacy Hrabia, do Polski. — W. Łazowski Wincenty, do Jasła. — JW. Łoś Karol Hrabia, do Rossyi. — W. Langcos Baronowa, do Bełza — W. Małachowska, do Rossyi — P. Mieke Karoł, do Krakowa. — W. Nexlinger, Doktor medycyny, do Wiednia. — JW. Potocka Hrabina, do Paryża. — W. Pruszyński, do Rossyi. — JW. Rzewuski Hrabia, do Złoczowa. — JW. Raciborowski Hrabia, do Drezna — JO. Xiąże Sanguszko, WW. Skibiccy Michał i Karol, i JO. Sokolnicki Xiąże Jenerał-Major Rossyyski, do Rossyi. — P. Siess Jan kupiec, do Wiednia — W. Uniszewski, Kapitan Rossyyski, do Brodów. — W. Wierzchowski, do Rossyi.
